

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» (М. ЛЬВІВ, УКРАЇНА)
ДНІПРОВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ (М. ДНІПРО, УКРАЇНА)
НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ (М. РИМ, ІТАЛІЯ)
ВИЩА ШКОЛА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН І СУСПІЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
(М. ХЕЛМ, РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
АКАДЕМІЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ (М. ГДАНСЬК, РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
ПРАЗЬКИЙ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
(М. ПРАГА, ЧЕСЬКА РЕСПУБЛІКА)
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЦЕНТР ОСВІТИ (М. РИМ, ІТАЛІЯ)

Реалізація освітніх ініціатив в умовах воєнного часу: вітчизняний та зарубіжний досвід

**Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції
18-19 жовтня 2022 року**

Львів – 2022

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації
Національний університет «Львівська політехніка» (м. Львів, Україна)
Дніпровська академія неперервної освіти (м. Дніпро, Україна)
Науковий Інститут Психології Освіти та Виховання (м. Рим, Італія)
Вища школа міжнародних відносин і суспільних комунікацій
(м. Хелм, Республіка Польща)
Академія фізичного виховання і спорту (м. Гданськ, Республіка Польща)
Празький гуманітарно-технологічний інститут
(м. Прага, Чеська Республіка)
Європейський Центр Освіти (м. Рим, Італія)

**Реалізація освітніх ініціатив в умовах воєнного часу:
вітчизняний та зарубіжний досвід**

**Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції
18-19 жовтня 2022 року**

Львів – 2022

УДК 378-377 (06)

Реалізація освітніх ініціатив в умовах воєнного часу: вітчизняний та зарубіжний досвід: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Національний університет «Львівська політехніка»), м. Львів, 18 – 19 жовтня 2022 року / за ред. Т.М. Горохівської Ю. М. Козловського, О. М. Ієвлева, М. Ф. Криштановича, О. Якимець; за заг. ред. О. М. Ієвлева. Львів, 2022. 147 с.

Рекомендовано до друку кафедрою педагогіки та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» (протокол № 5 від 21 жовтня 2022 р.)

Редакційна колегія:

Горохівська Т.М., доктор педагогічних наук, доцент (голова) (м. Львів, Україна),
Ієвлев О.М., доктор педагогічних наук, доцент (заступник голови) (м. Львів, Україна),
Козловський Ю.М., доктор педагогічних наук, професор (м. Львів, Україна),
Криштанович М.Ф., доктор наук з державного управління, професор (м. Львів, Україна),
Муқан Н.М., доктор педагогічних наук, професор (м. Львів, Україна),
Якимець О., доктор філософії з психології (м. Рим, Італія) – відповідальний секретар.

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції відображають підходи до вирішення проблеми організації освітнього процесу в умовах воєнного часу через реалізацію освітніх ініціатив: вітчизняний та зарубіжний досвід.

Адресується науковцям, педагогам практикам, керівникам, методистам закладів вищої, фахової передвищої, професійної, загальної середньої освіти та працівникам інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Матеріали, що включено до збірника, подано у авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Організатори конференції висловлюють щирю вдячність Фаусто Презутті – д-ру психології, професору психології, президенту Наукового інституту психології освіти та виховання та Європейського центру освіти (I.S.P.E.F. – E.C.E.), за науково-організаційну підтримку проведених упродовж 2019-2022 років Міжнародних науково-практичних Конференцій і Семінарів, в котрих взяло участь понад 650 працівників освіти, що сприяло покращенню освітнього процесу у закладах освіти різних рівнів та інтеграції системи освіти України до Європейського простору вищої освіти (ЕНЕА).

Рецензенти:

Сікорський П. І., доктор педагогічних наук, професор
Креденець Н. Д., доктор педагогічних наук, професор
Гелеш А. В., кандидат історичних наук, доцент

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ-ДІЇ	8
Фаусто Презутті	
ВИХОВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ СТУДЕНТІВ ЧЕРЕЗ ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХО-ВИХОВНИХ СТРАТЕГІЙ	14
Олександра Якимець	
ОСВІТНІ ІНІЦІАТИВИ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ПРИФРОНТОВОГО РЕГІОНУ: ПРАКТИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	17
Іван Безена	
ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ: ДОСВІД БАГАТОГАЛУЗЕВИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	20
Наталія Мукан, Федір Загура	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗРОБКИ ПРОГРАМИ ІЗ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА В УКРАЇНСЬКО-ЄВРОПЕЙСЬКОЇ МЕРЕЖІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ	24
Олександр Ієвлєв	
ЛІСОВА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	26
Олександра Янкович	
РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ У ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ	29
Анна Жукова	
АРХІТЕКТУРНА ОСВІТА В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ЛЬВІВСЬКОЇ ПОЛІТЕХНІКИ У ХХ СТОЛІТТІ	32
Тетяна Клименюк	
ОСВІТНІ ІНІЦІАТИВИ В СУЧАСНОМУ КОЛЕДЖІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	38
Тетяна Мандрика	
РОЛЬ ТЕХНОЛОГІЙ ФАСИЛІТАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	43
Світлана Мединська	
ТРАНСФОРМАЦІЇ В ГРОМАДЯНСЬКІЙ ОСВІТІ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ З РОСІЄЮ	47
Лариса Кульбач	
МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-СЕРВІСІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЗНАТЬ ПРО ІСТОРИЧНУ ОСОБИСТІТЬ В УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ВОЄНОГО ЧАСУ	49
Діана Судакова	
СУТНІСТЬ КОНТРОЛЮ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	51
Ігор Колодій	

ЛІСОВА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Олександра Янкович
доктор педагогічних наук, професор
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
yankov@tnpu.edu.ua

Захоплення дітей і молоді новітніми технічними пристроями зумовлює виникнення у них «синдрому дефіциту природи». Цей «діагноз» ставлять навіть наймолодшим – дітям дошкільного віку. Одним із способів усунення зазначеного синдрому – нестачі контактів з природою – є розвиток альтернативної освіти, зокрема лісових садків. Уперше термін «лісові дитячі садки» було використано у 1954 р. у Данії. Проте організована В. Сухомлинським у 1951 р. школа під блакитним небом («Школа радості») для шестирічок (дітей дошкільного віку), яка функціонувала в Павлиші на Кіровоградщині на засадах лісових садків, є більш ранньою віхою у генезі лісової освіти.

Як і в лісових садках, життя «Школи радості» не обмежувалося строгим регламентом [6, с. 38]. Діти з учителем не сиділи на місці, ходили по полях і дібровах [6, с. 46]. ...Жодної хвилини в осінні, весняні і літні дні не були приміщенні. Заняття на природі (у саду, в полі, лісі), сприятливий вплив мальовничих краєвидів на розвиток розумового потенціалу шестирічок В. Сухомлинський описав у книзі «Серце віддаю дітям» [6].

У 1968 р. У. Субен (U. Suben) відкрила перший німецький лісовий дошкільний заклад у Вісбадені (Wiesbaden) [7, с. 114]. На сьогодні лісові дитячі садки популярні в Данії, Чехії, Австралії, США, Шотландії, Японії, Південній Кореї та Канаді. У Німеччині їх налічується більше 1500 [Клевака3, с. 359]. Вони є предметом наукових пошуків українських науковців О. Граб [4], О. Гришко [2], Л. Клеваки [2], К. Крутій [3], Н. Ошуркевич [5], О. Попович [4] тощо. Проте таких досліджень в українській педагогіці є недостатньо.

Лісові садки – це заклади «без стелі та стін», які функціонують на основі принципів природовідповідності та здоров'язбереження. У них діти майже постійно (незалежно від погоди, пори року) перебувають на свіжому повітрі. Ключовим у лісових дитячих садках є уявлення про людину як компонент природи, тому вона може жити та розвиватися лише в умовах гармонії з довкіллям. На цих засадах відбувається вибір місця розташування: у лісах, парках чи поблизу них, а також поряд із луками. Ігри та розваги відбуваються навколо природних об'єктів (дерев, водойм). Діти граються з шишками, палицями, пташиним пір'ям, водою і глиною, а не з іграшками фабричного виробництва. Немає жорсткої освітньої програми – діти самі обирають активності; практикується прикладне навчання через власний досвід; розуміння довкілля та власної відповідальності за нього [2, с. 361].

У лісових садках діти навчаються брати відповідальність за власні дії в природі. Це хороша школа духовно-морального розвитку, громадянського, естетичного виховання, формування креативності, критичного мислення, впевненості в собі, соціальних та комунікативних навичок. Вихователі лісових дитячих садків є помічниками, але не керівниками групи [2, с. 359].

Інновацією лісової освіти Данії є виїзні дитячі садки. Батьки приводять дітей до «пункту збору», звідки їх вивозять до лісу на спеціальному автобусі. Там дітлахи граються, бігають і пустують досхочу, практично весь день проводячи на свіжому повітрі незалежно від погоди. Увечері в призначений час дітей знову повертають туди, звідки вивезли вранці» [2, с. 360].

Лісові садки функціонують також і в Україні: у Київській, Івано-Франківській, Львівській областях тощо. Поки що їх небагато, і їхня діяльність ще не достатньо відображена в наукових працях. Один із перших українських лісових садків – «Бум Бу Ру Рум», який був створений за моделлю європейських лісових садків у Львові у парку «Залізна вода» [1]. Це огорожена паркова зона з облаштованим польовим побутом. Функціонує одна різновікова група від 3 років. У програмі садка: прогулянки з 10 до 17 год за будь-якої погоди; увесь день на свіжому повітрі з активними розвагами; забави й ігри. У садку відбувається сприяння розвитку навичок ефективної комунікації, командної роботи, здатності оцінювати ризики і власні можливості, уміння планувати; пізнання навколишнього світу та вивчення загадок природи, розуміння засад екологічно свідомого способу життя. Діти гуляють не лише в парку «Залізна Вода», а й у Снопківському та Стрийському парках, Парку культури [1]. У програмі Львівського лісового садка (або клубу) – екскурсії, зустрічі з цікавими людьми, наприклад із герпетологом у супроводі полозів, водні ігри тощо. Незвичною є екскурсія на верміферму. Це компактна установка з двома чи більше секціями, у яких мешкають компостні черви. У природі саме вони перетворюють біологічні відходи: листя, траву та інші органічні рештки – на родючий шар ґрунту. «Чотири роки тому ми вже пробували подружитись з каліфорнійськими хробаками», – розповідають освітяни «Бум Бу Ру Рум» [1].

Повномасштабне вторгнення росії в Україну зумовило зміни у функціонуванні закладів дошкільної освіти загалом, та лісових садків зокрема. Передусім виникли додаткові вимоги щодо безпеки дітей. Проте, як засвідчує аналіз досвіду Львівського лісового садка, є не тільки можливість їх дотримання, а розвитку позитивних тенденцій. Зокрема, було організовано мандрівну крамничку для збору коштів на потреби армії.

В Україні є досвід функціонування лісового дитячого садка, який докорінно відрізняється від традиційних зарубіжних закладів такого типу. Він організований в Івано-Франківську Заняття відбуваються раз на тиждень. Отже, перебування в садку не щодня, а лише раз чи кілька разів на тиждень – таку форму лісової дошкільної освіти пропонують українські педагоги.

Водночас необхідно зазначити, що воєнний стан наносить суттєву шкоду розвитку освіти і є гальмом генези лісової освіти. Проте за таких умов не варто

скорочувати контакти дитини з природою, натомість необхідно реалізовувати «педагогіку калабані». «Калабаня – це каламутна калюжа (земля, пісок, глина, вода). Головною складовою калабані є глина», – таке пояснення незвичного терміну подала К. Крутій [3, с. 5]. Науковець пропонує проводити спільно з родинами свята калабані, висвітлюючи досвід організації фестивалів бруду у багатьох країнах світу, під час яких учасники ліплять глиняні скульптури, танцюють у багнюці тощо [3, с. 5].

Отже, під час війни скорочуються можливості заснування лісових садків, проте доцільно розвивати засади «педагогіки калабані» та обґрунтовувати нові напрямки педагогіки, які передбачають збільшення контактів дитини з природою, а також інноваційні освітні технології екологічного виховання.

Література

1. Дитячий клуб «Бум Бу Ру Рум». URL: <https://lviv.dityvmisti.ua/dytiachyi-klub-bum-bu-gu-gum/>
2. Клевака Л., Гришко О. Лісовий дитячий сад як інтеграція дошкільника з природою. The XXV International Science Conference «Implementation of modern science and practice», May 11–14, 2021. Varna: International Science Group, 2021. P. 358–362. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1669/1/30.pdf>
3. Крутій К. Л. «Педагогіка калабані»: практична реалізація принципів природовідповідності та здоров'язбереження в закладі дошкільної освіти. Дошкільне виховання. 2019. № 6. С. 3–8.
4. Крутій К. Л., Попович О. М., Граб О. В. «Педагогіка калабані» як засіб реалізації принципу природовідповідності в освіті дітей дошкільного віку. Innovative trends of science and practice, tasks and ways to solve them: The XVI International Scientific and Practical Conference, April 26–29, 2022. Athens (Greece). P. 491–496.
5. Ошуркевич Н. Сучасні педагогічні технології формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку. Педагогічний процес: теорія і практика. Серія: педагогіка. 2018. № 1–2 (60–61). С. 65–72.
6. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям: вибрані твори в п'яти томах. Київ: Радянська школа, 1977. Т. 3. С. 7–279.
7. Ordon U. Przedszkola leśne a potrzeba edukacji zdrowotnej i ekologicznej wśród najmłodszych. Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce (EETP). 2019. Vol. 14. Nr 3 (53). S. 111–121.

УХВАЛА
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО – ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«Реалізація освітніх ініціатив в умовах воєнного часу:
вітчизняний та зарубіжний досвід»
International Scientific and Practical Conference
«The implementation of educational initiatives in the frame of wartime:
domestic and foreign experience»
(18-19 жовтня 2022 року, м. Львів)

Міжнародну конференцію проведено 18 та 19 травня 2022 року в Національному університеті «Львівська політехніка» (з онлайн-трансляцією) кафедрою педагогіки та інноваційної освіти Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» (м. Львів, вул. В. Чорновола, б. 57, 36 навчальний корпус). В рамках конференції відбувся міжнародний науково-практичний семінар: «Розбудова українсько-європейської мережі закладів освіти для розвитку єдиного гуманістично-наукового простору: підвищення професійної майстерності педагога».

З вітальним словом до учасників конференції звернулися: Володимир Ортинський – д. ю. н., професор, Заслужений юрист України, директор Інституту права, психології та інноваційної освіти Львівської політехніки та Фаусто Презутті – д-р психології, професор психології, президент Наукового інституту психології освіти та виховання та Європейського центра освіти (I.S.P.E.F. – E.C.E.) (м. Рим, Італія), Тетяна Горохівська - д. пед. н., доцент, завідувачка кафедри педагогіки та інноваційної освіти Інституту права, психології та інноваційної освіти Львівської політехніки.

УХВАЛИЛИ:

1. В умовах воєнного часу вважаємо за необхідне керівництву закладів освіти та керівникам їх підрозділів підтримувати освітні ініціативи, що сприятимуть інтеграції системи освіти України до європейського простору вищої освіти (ЕНЕА).

2. Освітній процес у вищій та шкільній освіті доцільно здійснювати із використанням технологій дистанційного навчання із врахуванням регіональної військової ситуації.

3. В умовах воєнного часу організація освітнього процесу безпосередньо пов'язана із управлінням дискомфортом і конфліктами його учасників.

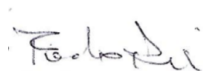
3. Впровадження ідей національного виховання в освітній процес закладу освіти особливо актуально в умовах воєнного часу. Реалізацію цих підходів доцільно здійснювати при завпровадженні освітніх моделей TeLSAC і PERFORMER в систему освіти України.

4. Керівництву закладів освіти, керівникам їх підрозділів звернути увагу на необхідність створення безпечних і нешкідливих умов організації освітнього процесу в умовах воєнного часу із врахування рівня резильєнтності його учасників.

5. Вважати за доцільне створити в Україні широку мережу, що включатиме заклади вищої та середньої освіти, для реалізації спільних освітніх і наукових проектів на базі кафедри педагогіки та інноваційної освіти Інституту права психології та інноваційної освіти Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»

Президент Н.І.П.О.В.

Фаусто ПРЕЗУТТІ

Завідувачка кафедри ПЮ

Інституту ПЮ

Тетяна ГОРОХІВСЬКА

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**РЕАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ІНІЦІАТИВ В УМОВАХ ВОЄННОГО
ЧАСУ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

Національний університет «Львівська політехніка»

Львів, 18-19 жовтня 2022 року